

<p>Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy magányos farkas. Magányosabb az angyaloknál.</p> <p>Elvetődött egyszer egy faluba, és beleszeretett az első házba, amit meglátott.</p> <p>Már a falát is megszerette, a kőművesek simogatását, de az ablak megállította.</p> <p>A szobában emberek ültek. Isteneen kívül soha senki ilyen szépnek nem látta őket, mint ez a tisztaszívű állat.</p> <p>Éjszaka aztán be is ment a házba megállt a szoba közepén s nem mozdult onnan soha többé.</p> <p>Nyitott szemmel állt egész éjszaka, s reggel is, mikor agyonverték.</p> <p>Tudom, hogy ti is ott voltatok a házban. Beszéljete! Hívó emberként templomba jártok, de megtartjátok-é a Tízparancsolatot? Emlékezzetek csak az ötödik parancs- ra: Ne öljl!...</p> <p><i>Eszköz: egy misekönyv, benne a verssel.</i></p>	<p><i>A tanár papként nem foglal állást, legfeljebb rákérdez az elhangzottakra, ismétli azokat.</i></p> <p><i>A tábla elé érdemes az oltár helyét kijelölni, így a tanár-pap állandóan szembesíteni tudja a gyerekeket a két én-képpel. Ütköztetni tudja az EZT MONDTÁTOK (tábla) – ILYENEK VAGYTOTK (vers) kettősségét.</i></p>
<p>8. A vitát követően: Pap: Egyenként gyónásra szólítlak benneteket: könnyítetek lelketek, s az Isten színe előtt mondjátok el, mit gondoltok magatokról a történetek után! Isten irgalmas, rajtam keresztül meghallgat benneteket.</p>	<p><i>A játékot tulajdonképpen a BELSŐ HANG konvencióval zárjuk, de az erre való áttérés szervesen, közvetlenül az előző, TANÁR SZEREPBEN konvencióból történik, így a gyerekek még mindig szerepben mondhatják ki saját magatartásuk értékelését. Az emberi gyarlóságuk felismerését, bevallását megkönnyíti számukra a kettős fedés, amelyet a szerep és a gyónási helyzet kínál (egyedül vagyunk Istennel, senki nem hallgathat ki bennünket, tehát őszintén megnyilatkozhatunk).</i></p>
<p>9. Egy történettel játszottunk a mai órán. Ezt a történetet egy versből vettem. Felolvasom nektek ezt a verset.</p> <p>(A vers újraolvasása most már szerzővel, címmel.)</p> <p>Szerintetek miről szól ez a vers?</p>	<p><i>Ha minden jól ment, itt már csak címszavakban kell felírnom az elhangzó gondolatokat.</i></p> <p><i>Hogy a vers további rétegei közül ki melyiket tartja még kiemelésre méltónak, az az osztálytól és tanártól függ.</i></p>

Oedipus király

– színházi nevelési program a mezőtúri Teleki Blanka Gimnáziumban –

Achs Károly

A **Beavató színház a görög drámából** elnevezésű programunkat 1997 őszén készítettük el hét másodikos gimnazistával a KOMA művészeti nevelési pályázatán elnyert támogatással. Azóta 24 különböző csoporthoz (főleg középiskolai osztályokhoz) vittük el.

A **foglalkozás** bizalomjátékokkal, bemelegítő gyakorlatokkal, kiscsoportos improvizációkkal kezdődik. Látszólag különálló feladatok ezek, de mindegyik előkészít valamit. A vakjáték értelmet kap akkor, amikor Oedipus sorsa nyilvánvalóvá lesz – különösen úgy, hogy a foglalkozást ugyanezzel a játékkal zárjuk. A bemelegítő játék színházi formaként tér vissza, az improvizációk alaphelyzetei (egy rossz hír hárítása vagy a

segítő szándék visszajára fordulása) pedig behálózzák a Szophoklész-művet. A programnak ezt a részét a gyerekek vezetik.

A következő részben rövid ideig színházi formákkal foglalkozunk, majd igyekszünk „megközelíteni” az ókori Théba városát. Igazából nem célunk a résztvevőket teljesen szerepbe segíteni, inkább csak nézőpontjuk kicsi elmozdulását, „megbuggyantását” szeretnénk elérni. Ennek a folyamatnak egy adott pontján kezdődik a színház. Az átmenetet egy egyszerű koreográfia segíti: Théba lakói közül kiválnak a csoportom tagjai, egymás felé fordulva közösséget alkotnak, majd egy fehér pólót húznak magukra. Ezután kifordulnak a közönség felé, egy sál körbeadásával jelzik, hogy Oedipus szerepét különböző színészek is eljátszhatják. A tragédia első két jelenete után megszakítom az előadást, megbeszéljük az első jelenetet, a másodikból pedig kiscsoportos feladatokat adok. Még egy jelenet tanulmányozása után megbeszéljük az egész történetet, a résztvevőknek nehezen megválaszolható kérdéseket kell föltenniük, majd egy szertartás és egy vakjáték kombinációjával fejezzük be a kétórás foglalkozást.

Kettős célja volt a foglalkozás elkészítésének. A fogadó csoportok szempontjai mellett nagyon fontos volt számomra az, hogy saját tanítványaimat komoly, felelősséggel párosuló tanulási helyzetbe hozzam. (A felelősséget különlegesen fontosnak tartom most, amikor az oktatás piacosodása miatt jó néhány iskola át próbálja venni a tanulók felelősségének egy részét: „Ha hozzánk jössz, *automatikusan* ilyen és ilyen jó fej leszel, ezt és ezt éred el stb.”)

A célok megvilágítása kedvéért hadd másoljam ide a KOMÁ-hoz írt pályázatomban azt a részét, amely a program várható nyereségével foglalkozik:

A vendéglátó iskolák diákjainak nyeresége:

- *Alaposan megismernek egy Szophoklész-drámát.*
- *Otthonosabbak lesznek a színházi formákban.*
- *Érzelmileg, tudatilag közelebb kerülnek egy távoli kor irodalmához.*
- *Elgondolkoznak saját életükön, saját korukon.*
- *Megismerkednek egy számukra valószínűleg újszerű tevékenységformával.*
- *Élményszerűen tanulnak.*
- *Ösztönzően hat rájuk az, hogy kortárs gyerekeket látnak komoly munka közben.*

A programot készítőik nyeresége:

- *A feladat sokkal jobban érdekeltté teszi őket tudásuk elmélyítésében.*
- *A tudásukhoz felelősség társul.*
- *A viselkedésükhöz felelősség társul.*
- *Kortárs gyerekek előtt kell bizonyítani tudásukat.*
- *„Éles” helyzetben kell kommunikálniuk.*
- *Rengeteg élményt szereznek.*

*(A program elkészítése és bemutatása összhangban van a kommunikációs tagozat módszereivel és céljaival: a gyerekek **más szituációban, más feladatok elvégzése közben** többet és mélyebben **tanulnak**, mint a kinyilatkoztató iskolában.)*

Az eddigi 24 foglalkozás természetesen nem egyformán sikerült. Talán a székelyudvarhelyi tanítóképzőn megtartott hat foglalkozáson éreztük legjobban magunkat, itt nagyon nyitott fiatalokkal dolgozhattunk (érdekes viszont, hogy pont a legjobb tanulmányi eredményt elérő osztály volt a legtartózkodóbb). Kiemelkedően jó légkör fogadott minket a Marczibányi téren és a szolnoki tanártovábbképzésen. Meglepődtünk viszont azon, hogy az egyik legfagyosabb foglalkozásunk pont egy drámapedagógia tanfolyamon volt. Itt a foglalkozás után nekem estek: „Mi volt a fókusz?” Amikor visszakérdeztem, hogy vajon az általuk fölített megválaszolhatatlan kérdéseket nem érzik-e fókusznak, folytatták: „de melyik az igazi fókusz?” Kicsit elgondolkoztam: biztos, hogy ennyire ragaszkodnunk kell szabályainkhoz (dogmáinkhoz?); hogy egy ilyen összetett remekmű, mint az Oedipus király elviselné-e az „egyfókuszosítást”?

Néhány pedagógiai kérdést fölvet a program. Jó-e például az, ha egy osztályfőnök hét gyerekkel olyan élményeket szerez, amelyből a többi húsz kimarad? Szabad-e nehéz, kiszámíthatatlan helyzetbe hozni gyerekeket? (Hiába próbáltam úgy összeállítani a foglalkozást, hogy a csoportom tagjai végig védett helyzetben legyenek, arra nem gondoltam, hogy lesz egy olyan eset is, amikor a vendéglátó berendelt csoport *eleve* hülyére veszi az egészét.)

Folytatás? Természetesen az ideális az lenne, ha minden drámaórára járó tanulónk a négy év alatt legalább egyszer részt vehetne egy színházi nevelési program megvalósításában, ebben az igen kemény tanulási tevékenységben. Ez viszont évi három-négy foglalkozás előkészítését, utaztatását jelentené, ami sajnos kivitelezhetetlen, de talán... stb.

Drámapedagógiai eszközök az ifjúsági vezető-képzésben

(bírósgai játék)

Trencsényi Imre és Trencsényi László

A gyerekmozgalmak, így esetünkben a magyar úttörőmozgalom is folyamatosan tesznek erőfeszítéseket azért, hogy vezetőik képzettek, felkészültek legyenek. Állami képzés ma – ellentétben több más európai országtól – e célra nem folyik, így klasszikus civil eszközök és civil módszerek kívántatnak.

Így van ez a nagy (bár igen bonyolult) hagyományú százezres gyerekszervezettel, az úttörőmozgalommal is. Csillebérci fellegvárában három hétvégén zajlik önkéntes résztvevőkkel a képzés. Jellegzetessége, hogy un. ifivezetők (14-18 évesek) és felnőtt vezetők (jobbára pedagógusok) együtt töltik az időt, bőségesen nyílik tehát mód a nemzedékek együtt tanulására, egymástól tanulására. Különösen alkalmas ez az összetétel a mozgalom értékrendszerének, hagyományrendszerének feldolgozására is.

Négy órás mozgalomtörténeti foglalkozás (előadás, beszélgetés, dokumentumokkal folytatott kreatív játék stb.) előzte meg azt a játékot, képzeletbeli bírósgai tárgyalást, melyben drámapedagógiai eszközöket alkalmaztunk.

Ezt mutatjuk be alábbiakban. Az indító helyzet kézenfekvő, hiszen az 1946-ban alakult magyar úttörőmozgalom cipeli a hátán értékes hagyományait s megkísértéseinek, botlásainak, árulásainak emlékét is. Vajon mi tartozik mindebből a mai serdülőnemzedékekre? Miként állnak ki a nyilvánosság előtt, hiszen kiállnak *úttörőként*? (Adatszerűen: az ország mintegy 500 településén, jobbára falvakban, néhány keleti nagyvárosban működik úttörőközösség.)

A bemelegítő játékban villámválaszokat kell mondaniuk a résztvevőknek, aszerint hogy húnyt szemmel piros vagy fehér korongot húznak-e, be kell fejezniük a mondatot:

- *Az úttörőben az a jó, hogy...*
- *Az úttörőben az a rossz, hogy...*

Az alapjáték indítása ezután, ha túlzás is, de csaknem életszerű: a játékvezetők újságkivágást osztanak szét a résztvevők között:

AZ EZERÉVES HÍRMONDÓ KÖZLEMÉNYE :

FELJELENTETTÉK A MAGYAR ÚTTÖRŐK SZÖVETSÉGÉT. A VÁD SZERINT A MAGYAR ÚTTÖRŐK SZÖVETSÉGE FELETT ELJÁRT AZ IDŐ, PÁRTÁLLAMI MARADVÁNY, BÜROKRATIKUS SZERVEZET, NEM IS LÉTEZIK, NEM TARTJA TISZTELETBEN AZ ÉRTÉKEKET, NINCSENEK HAGYOMÁNYAI, NINCS JÖVŐKÉPE.

A FÜGGETLEN BÍRÓSÁG A FENTI TARTALMÚ VÁDIRAT ALAPJÁN, ELRENDELTE A TÁRGYALÁST. A TÁRGYALÁS NAPJÁT KITŰZTÉK. NAGYSZÁMÚ TANÚ MEGHALLGATÁSÁRA KERÜL SOR. A VÁDLOTTAT ÜGYVÉDEK KÉPVISELIK A PERBEN. KÍVÁNCSIAN VÁRJUK A FEJLEMÉNYEKET.

Ezután a játékvezetők közlik, hogy bírósgai játék következik, s „szerepeket” húzatnak a résztvevőkkel. (A szereposztás teljesen véletlen, a játékosok nem saját álláspontjukat képviselik, hanem a szerepbélit. Ez a legszigorúbb szabály.) Ki-ki a felkészülési időben értelmezi szerepét, felkészül a játékra. A bírósgai tagjai vezetik az ülést, az ügyészek betérjesztik a vádiratot, megismerkednek a tanúkkal, megismerik lehetséges vallomásukat, a védők ugyanezt teszik, készülnek a védelemre. Ebben a szakaszban a tanúk feladata a legösszetettebb, meg kell alkotniuk szerepüket, először is dönteni kell, hogy terhelő vallomást, vagy felmentő vallomást tesznek-e, aztán, hogy kik is ők (milyen életkorúak, milyen neműek, mikor voltak – vagy nem voltak – úttörők, egyáltalán el kell képzelniük, felépíteniük sorsukat). Ebben segítséget kapnak a játékvezetőktől,